

Utdanningsdirektoratet
post@utdanningsdirektoratet.no

Oslo 14. september 2013

Høring - Forslag til forskriftsendringer – Krav til relevant kompetanse i undervisningsfaget m.m.

Samarbeidsforum for estetiske fag, SEF, er en paraplyorganisasjon som arbeider for å styrke de estetiske fagene i opplæring og utdanning. SEF består av Kunst i skolen, Kunst og design i skolen og Musikk i Skolen og har rundt 15.000 medlemmer.

Utdanningsdirektoratet ber om vårt syn på følgende spørsmål:

➔ *Støtter dere forslaget om å kreve 30 relevante studiepoeng for å kunne undervise i norsk tegnspråk på barnetrinnet, og 60 relevante studiepoeng for å kunne undervise i norsk tegnspråk på ungdomstrinnet og i videregående opplæring?*

Ja

➔ *Støtter dere at de som skal undervise i norsk/samisk og matematikk på barnetrinnet må ha minst 30 studiepoeng som er relevante for vedkommende fag?*

Ja

➔ *Hva mener dere om forslaget om å kreve at de som skal undervise i norsk/samisk, matematikk og engelsk på ungdomstrinnet må ha 60 relevante studiepoeng for å undervise i vedkommende fag, og må ha 30 relevante studiepoeng for å undervise i de fleste øvrige fag på ungdomstrinnet?*

SEF mener at alle fag bør likestilles mht kompetansekrav og at kravene bør være 60 stp for alle fagene på ungdomstrinnet. Sekundært støtter vi forslaget fra Udir. Se for øvrig våre kommentarer under punktet om valgfag.

➔ ***På bakgrunn av at det foreslås å oppstille krav om 30 eller 60 studiepoeng relevant kompetanse for å undervise i de fleste fag på ungdomstrinnet; bør det oppstilles krav til 30 studiepoeng relevant kompetanse for å undervise i valgfag?***

Ja, det bør absolutt stilles krav om 60 (30) stp relevant kompetanse for å undervise i valgfag på ungdomstrinnet. Det bør dessuten presiseres nærmere hva som er relevant kompetanse. Vi eksemplifiserer dette gjennom valgfagene *Produksjon for sal og scene* – der vi mener at relevant fagkompetanse først og fremst er musikk, dans eller drama – og valgfaget *Design og redesign* – der vi mener at relevant fagkompetanse først og fremst er kunst og håndverk.

SEF vil argumentere for at studiepoengkravet er hensiktsmessig fordi valgfag er ordinære skolefag, de bygger på kompetansemål i andre fag, andre fag har avgitt timeressurser til valgfagene, og elevene vurderes med karakter i valgfaget. For valgfagene med en praktisk og estetisk profil vil det være avgjørende for den faglige kvaliteten på undervisningen at lærerne som skal undervise har utviklet egne ferdigheter i faget. Både de estetiske fagene og flere av valgfagene er karakterisert ved deres utøvende og skapende profil, noe som selvsagt krever både kunnskaper og ferdigheter hos læreren. Dette er kompetanse som må utvikles over tid og gjennom egen øving, ikke noe man kan lese seg opp til i forkant av undervisning. Studiepoengkravene blir dermed viktige.

De estetiske fagene er de skolefagene der det er størst mangel på lærere med faglig kompetanse, jfr SSBs undersøkelser:

Lærerkompetanse – estetiske fag	
1999-2000	2005-2006
• Over 50 % av lærerne som underviste i musikk og K/H på småskoletrinnet hadde ingen utdanning i disse fagene • 40 % av musikk lærerne på mellomtrinnet og 25 % på ungdomstrinnet hadde ingen musikkutdanning • 40 % av K/H- lærerne på mellomtrinnet, og 30 % på ungdomstrinnet hadde ingen utdanning i kunst og håndverk (kilde SSB/ Lagerstrøm (2000): Kompetanse i grunnskolen, Hovedresultater 1999-2000.	• Over 50 % av lærerne som underviser i musikk og K/H på småskoletrinnet har ingen utdanning i disse fagene • 35 % av musikk lærerne på mellomtrinnet og 28 % på ungdomstrinnet hadde ingen musikkutdanning • 43 % av K/H- lærerne på mellomtrinnet, og 30 % på ungdomstrinnet hadde ingen utdanning i kunst og håndverk (kilde SSB/ Lagerstrøm (2007): Kompetanseprofil i grunnskolen, 2005/2006)
Signe Kalsnes, Norges musikkhøgskole	

Vi ser at kompetansesituasjonen ikke har forbedret seg særlig over tid. Når vi også vet at de estetiske fagene ikke er obligatoriske i videregående skole og heller ikke i lærerutdanning, vil mange lærere på barnetrinnet – der det fortsatt ikke vil være kompetansekrav - undervise disse fagene med utgangspunkt i den kompetansen de selv har fra egen 10-årig skolegang. Samtidig slår den siste stortingsmeldingen om grunnopplæringen fast at *de estetiske fagene skal ha høy status i skolen* (St.meld. 20 (2012-13): *På rett vei* s.71), men SEF er bekymret for at denne intensjonen ikke følges opp med tiltak som vil ha tilstrekkelig virkning for disse fagene i grunnskolen.

Kompetansesituasjonen for de estetiske fagene i grunnskolen – og dermed også for noen av valgfagene - tilsier at det bør tas nye grep. SEF mener at kompetansekrav – både i de estetiske fagene og i valgfagene er den enkeltfaktoren som vil ha størst betydning for kompetansesituasjonen for de estetiske fagene i grunnskolen.

Elevenes interesse for de praktiske og estetiske fagene viser seg både i tidligere elevundersøkelser og i de valgene elevene gjør på ungdomstrinnet mht. valgfag. Her utgjør Design og redesign, Fysisk aktivitet og Sal og scene nær 70 % av elevenes valg (St.meld. 20 (2012-13): *På rett vei*, s.72).

SEF mener at å fastsette krav om relevant fagkompetanse i valgfagene vil – foruten å høyne kvaliteten på undervisningen - også øke sannsynligheten både for at fagkompetansen styrkes i skolens øvrige (estetiske) fag, og at valgfagene vil tilbys som fag ved lærerutdanningene og som videreutdanningstilbud.

De estetiske fagene har gjennom en årrekke også vært under sterkt press i lærerutdanning, både mht status, manglende oppmerksomhet fra politikere og skolemyndigheter, og ikke minst grunnet økonomi som har gitt reduserte fagtilbud. Det er et faktum at de estetiske fagmiljøene er til dels sterkt redusert ved en rekke lærerutdanningsinstitusjoner, og ikke alle har lenger egne fagtilbud i de estetiske fagene – selv ikke for trinn 1-7. Tilbudene finnes i hver region, men fagenes praktiske, utøvende og ferdighetsmessige sider gjør dem lite egnet for nettstudier. Etter innføringen av grunnskolelærerutdanningene (GLU) ser det ut til at situasjonen er ytterligere forverret i og med at disse **utdanningene** så langt i liten grad ivaretar de estetiske fagene og utvikling av kunstfaglig lærerkompetanse. Denne situasjonen understrekes både i rapporten fra det departementoppnevnte utvalget som utredet praktiske og estetiske fag og lærerutdanning ¹, og av følgegruppa for lærerutdanningsreformen:

Dei faga som førebels er svakt representerte i fagvala over heile landet, er dei praktisk estetiske faga mat og helse, kunst og handverk og musikk (Følgegruppa for lærerutdanningsreforma (2013): RAPPORT NR. 3, s 33)

¹ Espeland, Allern, Carlsen og Kalsnes: Praktiske og estetiske fag og lærerutdanning. HSH-rapport 2011/1 http://brage.bibsys.no/hsh/bitstream/URN:NBN:no-bibsys_brage_16239/1/Rapport.pdf http://brage.bibsys.no/hsh/bitstream/URN:NBN:no-bibsys_brage_16239/1/Rapport.pdf.

Samtidig gir lærerstudenter uttrykk for at det er vanskelig å velge estetiske fag så lenge statusen og oppmerksomheten om disse fagene er så lav. Skolenes etterspørsel etter fagkompetanse reguleres bl.a. av fag og områder som har høy status hos skolepolitikere og skolemyndigheter og som er fremtredende i den offentlige skoledebatten. I enda større grad vil etterspørselen etter fagkompetanse reguleres i forhold til de kravene til fagkompetanse som myndighetene fastsetter. Studentene sier at de foretar strategiske fagvalg som bidrar til at de får jobb etter endt lærerutdanning. Å velge estetiske fag har til nå ikke fremstått som noen god strategi i så måte, men det er ingen tvil om at økte kompetansekrav både i estetiske fag og i valgfagene vil kunne bedre situasjonen for de estetiske fagene - i grunnskolen og i lærerutdanning. Vi vil også påpeke at til tross for at estetiske fag har vært blant de nasjonalt prioriterte fagene i videreutdanningstilbudet Kompetanse for kvalitet, har antallet lærere på disse tilbudene vært svært lavt - ifølge Udirs tall ble det for fjoråret totalt tatt opp 13 lærere i musikk og 23 i K/H. Dessverre registrerer vi et stort sprik mellom læreres ønsker om videreutdanning i musikk og K/H og lokale skolelederes og – eieres prioriteringer av fag i videreutdanning.

SEFs konklusjon er altså følgende:

- 1) å fastsette krav om relevant fagkompetanse i valgfagene vil – foruten å høyne kvaliteten på undervisningen - også øke sannsynligheten både for at fagkompetansen styrkes i skolens øvrige fag, og at valgfagene vil komme til å tilbys som fag ved lærerutdanningene og som videreutdanningstilbud.***
- 2) kompetansekrav – både i de estetiske fagene på barne- og ungdomstrinnet og i valgfagene er den enkeltfaktoren som vil ha størst betydning for de estetiske fagene i grunnskolen.***

➔ *Bør det stilles krav om 30 studiepoeng relevant kompetanse for å undervise i faget utdanningsvalg?*

Ja, som et minimum, men kravet bør primært være 60 stp. Et viktig argument her er at kvaliteten på undervisningen vil ha betydning for de valg elevene gjør i videregående opplæring. Gode og velfunderte valg vil i så tilfelle kunne bidra til å redusere frafallet.

➔ *Bør det stilles krav om 30 studiepoeng relevant kompetanse for å undervise i arbeidslivsfag?*

Ja, som et minimum, men kravet bør primært være 60 stp

➔ *Bør det oppstilles et krav om 60 studiepoeng relevant utdanning for de fleste som skal undervise i det enkelte fag i den videregående skolen? Unntaket er de som skal undervise i yrkesfag og som omfattes av § 14-3 andre ledd fjerde strekpunkt, som må ha minimum ett år relevant yrkesteoretisk utdanning utover videregående skole, se punkt 4.1.3 i høringsbrevet.*

Ja

- ➔ *Støtter dere at de som skal undervise i prosjekt til fordypning må oppfylle et krav om 60 studiepoeng relevant kompetanse i faget?*

Ja

- ➔ *Er det behov for at undervisningspersonale ved grunnskoler godkjent på bakgrunn av en anerkjent pedagogisk retning kan få godkjent alternative kompetansekrav for undervisning til de kravene som følger av opplæringsloven § 10-2 med tilhørende forskrift?*

Ja

- ➔ *Er det fag som tilbys på ungdomstrinnet ved grunnskoler eller videregående skoler godkjent på bakgrunn av en anerkjent pedagogisk retning som bør unntas fra kravet om 30/60 studiepoeng relevant kompetanse i undervisningsfaget?*

Nei, ikke så lenge tolkningen av hva som regnes som relevant kompetanse tar tilstrekkelig hensyn til innholdet i det enkelte undervisningsfaget

Med hilsen

Signe Kalsnes

styreleder

Samarbeidsforum for estetiske fag - SEF